

Prof. Joseph E. Stiglitz

Ekonomide Nobel ödülü bulunan Joseph E. Stiglitz, Columbia Üniversitesi'nde Profesör ve Roosevelt Enstitüsü'nde Baş Ekonomisttir. En son çıkan kitabı: Küreselleşme Yine Büyük Hayal Kırıklığı: Trump Döneminde Küreselleşme Karşıtlığı

Janet Yellen ne yapmalı?

Yellen, pandemi sonrası daha iyi bir dünyanın inşa edilmesi için gerekli olan liderliğin ortaya konulmasına yardımcı olabilecektir. Başarıya ulaşmak için çoğunluğun pahasına az sayıda kişinin çıkarlarına hizmet eden bir ideoloji yerine demokratik değerlere ve paylaşılan refaha öncelik veren bir ideoloji benimsenmelidir.

ABD'nin seçilmiş Başkanı Joe Biden'in Hazine Bakanı olarak Janet Yellen'i atama kararı hem Amerika hem de dünya için iyi haber. Birleşik Devletler dört yıl boyunca, hukukun üstünlüğünü, demokrasi ve piyasa ekonomisini destekleyen ilkeleri veya hatta temel insan ahlakını kavramadığı gibi saygı da duymayan yalancı bir başkanla yaşadı. Üstelik Donald Trump, başkanlık seçiminde bu yana haftalardır var olmayan seçmen sahtekarlığı hakkında yalanlar kusmaya devam etmiş; ayrıca partisinin büyük çoğunluğunu da bu yalanlara sarılmaya ikna etmiş ve böylece Amerikan demokrasisinin kırılganlığını ortaya çıkarmıştır.

Hasarı, özellikle de Amerika'nın mevcut sorunlarına eklenen Covid-19 küresel salgınının yarattığı hasarı telafi etmek kolay olmayacak. Neyse ki günümüzün ekonomik zorluklarıyla baş etmekte zihin gücü, deneyim, değerler ve toplumsal beceriler konusunda kimse, ilk kez 1960'larda Yale Üniversitesi'nde bir yüksek lisans öğrencisiyken tanıştığım Yellen'den daha donanımlı değildir.

V şeklindeki toparlanmada geç kalındı

Gündemin birinci sırasında pandemiyi atlatmak olacak. Görünen birden fazla aşıyla, yapılacak ilk iş burayla kriz sonrası ekonomi arasında bir köprü oluşturmaktır. "V şeklinde" toparlanma için çok geç kalındı. Birçok işletme iflas etti ve birçoğu da önümüzdeki haftalarda ve aylarda iflas edecek; hane ve şirket bilançolarının içi boşaldı. Daha da kötüsü, ayrıntıları içermeyen ana rakamlar krizin derinliğini maskeleyebilir. Pandemi, gelir ve servet dağılımının en alttaki kesimine çok büyük zarar vermiştir. Tahliyeleri ve hacizleri ve hacizli malların nakde dönüştürülmesini engelleyen politikalardan şimdilik yararlananlar arasında daha büyük bir borç bataklığına sürükleniyorlar ve eninde sonunda hesaplaşmayla karşı karşıya kalacaklar.

Geçtiğimiz Mayıs'ta Covid-19'un kendi kendine yok olmayacağını farkına varabilen bir başkanımız ve Kongremiz olsaydı mevcut görünüm daha iyi olabilirdi.

Genişletilmesi gerektiği halde genişletilmeyen güçlü başlangıç destek programları, bu programlar genişletilmiş olsaydı önlenilmesi mümkün olan ancak artık tersine çevrilmesi güç ekonomik hasara yol açtı. Restoran ve seyahat sektörlerinin yıkımı dikkatleri üzerine çok çekti ancak bu, buzdağının yalnızca görünen ucu olabilir. Eğitim kuruluşları, özellikle de birçok kolej ve üniversite çok kötü etkilendi ve yara aldılar. Denk bütçe yasalarıyla kısıtlanan eyalet yönetimleri ve yerel yönetimler gelir düşüşüyle karşı karşıya kalıyorlar. Federal yardımlar sağlanmazsa, istihdam ve kamu

Normalleşme, neo-liberalizme geri dönüş anlamına gelmemelidir. Ticaretle ve yirmi birinci yüzyılın ekonomik çerçevesinin diğer pek çok hususuyla ilgili politika gündemlerinin yeniden gözden geçirilmesi ve düzeltilmesi gerekmektedir. Biden'in bu yolda ne kadar ilerleyeceği belli değildir.

programlarında büyük kesintiler yapmak zorunda kalacaklar bu da daha geniş ekonominin zayıflamasına yol açacak.

ABD'nin, özellikle en kırılgan haneleri ve sektörleri hedefleyen geniş kurtarma programlarına çok ihtiyacı var. Artan harcamalardan kaynaklanan borçlar, çok az şey bir şeyler yapabilmeyen muazzam maliyeti göz önünde bulundurulduğunda bir engel olarak görülmemelidir. Bunun yanı sıra, sıfıra yakın faiz oranları önümüzdeki birkaç yıl bu seviyede kalacak gibi görünüyor dolayısıyla, borç ödeme maliyeti son derece düşük olacak.

Ayrıca, ekonomiyi daha sürdürülebilir, dirençli ve bilgiye dayalı temele oturatarak, gerekli kurtarma programlarının birçoğu birden fazla amaca hizmet edecek şekilde tasarlanabilir. Birçok şey Kongreye bağlı ancak daha fazla destek sağlanmasıyla ilgili ekonomik durum aşıkardır ve Yellen bunu açık bir şekilde ifade edebilecek donanımına sahiptir.

Birçok şey aynı zamanda küresel toparlanmaya da bağlı olacak. Bu noktada, yeni yönetimin manevra yapacak yeri olmayacak. Uluslararası Para Fonu tarafından çıkartılan ve denetimi altında yönetilen uluslarüstü bir para birimi niteliğindeki ve çok sayıda mücadele eden ekonominin desteklenmesi hedefinin gerçekleştirilmesinde çok önemli bir etmen olan büyük hacimli 500 milyar dolar tutarındaki Özel Çekme Haklarının çıkarılması için halen küresel ölçekte güçlü bir destek mevcuttur. Trump ve Hindistan Başbakanı Narendra Modi bu seçeneği engellediler. Şimdi, bu Özel Çekme Hakları gündemin en başında yer almalıdır.

Ciddi bir yapılandırma gerekiyor

Üstelik pek çok ülkenin yakın gelecekte borç yükümlülüklerini yerine getiremeyecek olmasıyla birlikte hızlı ve ciddi bir yapılandırmanın çok büyük yardımı olacak. Bu süreci daha ileri taşımak için Biden yönetimi 2015 yılında Birleşmiş Milletler'de ezici çoğunluk tarafından onaylanan temel egemenlik dokümanlığı ilkesini savunmanın Amerika'nın ulusal çıkarına olduğunu açıkça belirtmelidir. Küresel toparlanma için borç yeniden yapılandırması gereklidir ve bu aynı zamanda insani bir durumdur. Mücbir sebebin uygulanması gereken bir zaman varsa o da şu andır.

Çok taraflılığın eski konumuna getirilmesi de yardımcı olacaktır. Geçtiğimiz dört yılda, ABD ile diğer herkes arasında

yaşanan sayısız çatışma, küresel ekonomiyi belirsizliğe sürükledi. Belirsizliğin iş dünyası ve yatırımlar için kötü olduğunu söylemeye lüzum yok. ABD tarafında normal duruma geri dönmek, örneğin Paris İklim Anlaşması'na ve Dünya Sağlık Örgütü'ne yeniden katılmak demektir ve Dünya Ticaret Örgütü'yle yeniden yakın ilişki kurulması (ve Temyiz Organına yargıçların atanmasına izin verilmesi) güvenin yeniden kazanılmasına çok katkıda bulunacaktır.

Neo-liberalizmin sonuçları

Ancak normalleşme, neo-liberalizme geri dönüş anlamına gelmemelidir. Ticaretle ve yirmi birinci yüzyılın ekonomik çerçevesinin diğer pek çok hususuyla ilgili politika gündemlerinin yeniden gözden geçirilmesi ve düzeltilmesi gerekmektedir. Biden'in bu yolda ne kadar ilerleyeceği belli değildir. Ancak en azından yeni yönetimin, Trump'ın her konudaki yaklaşımının temelini oluşturan sıfır-toplam mantığını benimsemeyeceğinden emin olabiliriz.

Küresel istikrarın sağlanması, iklim değişikliği, pandemi ve diğer pek çok tehdide karşı yoğun bir iş birliğini gerektirmektedir. Buradaki zorluk, bunu yaparken bir yandan da değerlerimize tam manasıyla ve açıkça bağlı kalmaya devam etmenin yolunu bulmaktır. Trump, uluslararası siyasi ve ekonomik düzene ciddi şekilde zarar verirken, bunun emareleri yönetime gelmesinden çok daha önceden belliydi.

Sonuç olarak, 2008 finansal krizi kısıtlayıcı düzenlemelerin kontrolsüz şekilde serbest bırakılması görüşüne sahip olan neo-liberalizmi gözden düşürmüş ve akabinde yaşanan Euro krizi bu koşullarda kemer sıkmanın işe yaramadığını göstermiştir. Neo-liberalizmin düşük büyümeye, yüksek eşitsizliğe ve son yıllarda görülen bütün sosyal ve siyasi sonuçlara yol açtığı açıktır. Şimdi, pandemi, ekonominin tamamen dirençsiz ve toparlanma gücünü yitirdiğini ve devletin krize etkin bir biçimde karşı koyma gücünden yoksun kaldığını ortaya koyarak neo-liberalizme son darbeyi indirdi.

Yellen, pandemi sonrası daha iyi bir dünyanın inşa edilmesi için gerekli olan liderliğin ortaya konulmasına yardımcı olabilecektir. Başarıya ulaşmak için, çoğunluğun pahasına az sayıda kişinin çıkarlarına hizmet eden bir ideoloji yerine demokratik değerlere ve paylaşılan refaha öncelik veren bir ideoloji benimsenmelidir.